

varjal in sem vidil, da razume, pa tudi ni več tako pozabljen bil.

To velja za slabeje učence, pa tudi najboljšim je na korist. Prebiraje kaj posebno lepega v nemškem ali kakem drugem jeziku, jih mika, če dobro slovenski znajo, to kar jim je tako všeč bilo, na svoj jezik prestaviti. Ne branite jim tega, marveč jih zato, kakor zaslužijo, pohvalite in spodbujajte, večkrat kaj tacega poskusiti, in vidili bote, da bo prav na vse plati, prav za slovenščino, pa prav tudi za tuje znanosti; mladenči dobé veselje, ki bo od dné do dné rastlo, če jih podpirate. Ne bodimo toraj vedni neslani „Spiessbürger-ji“ in dajmo veljati kar je veljave vredno! Čas napreduje; napredujmo tudi mi! Potrebni so nam zdaj novi principi, novi faktori; ako vidimo, da so koristni, udajmo se, pa poskusimo in prideržimo, kar je najboljšega! Večna resnica je, da gré rakovo pot, kdor naprej neče. Tako ravnati pa ne gré nikomur, najmanj pa možem učenim, učiteljem. Pri vseh zares omikanih narodih so bili in so učitelji prvi reprezentanti napredovanja; naj tudi nam ne terka novi čas zastoj na vrata!

5. Gimnazijalne šole so ali bi pa saj zato biti morale, da mlademu človeku poleg znanosti tudi karakter podelé, da ga z moštvo nadahnejo. Dolžnost je tedaj vse podpirati, kar daje mladini terden karakter. Ena poglobitnih podpor je po moji misli tudi domači jezik. Kdor spoštuje svoje, spoštuje tudi tuje; kdor je s svojim ponosen, ne bo grajal drugih, če se enako s svojimi dobrotami ponašajo. Domorodec ne bo nikoli tujega naroda zaničeval. Jasno pa je, in sem že pred enkrat omenil, da je posebno nam v Avstrii te lepe sprave med narodi treba; zato dajmo in budimo vsakod domorodnost, ki tako žlahen, za državo in za človeštvo koristen sad prinaša. Naj bo našim mladenčem mogoče, tudi v gimnaziji skozi in skozi se za Slovence čutiti; naj jim njihov jezik tudi v gornjih šolah čast in veljavo ima. Mladina bo vidila skerb, ki jo ima visoka vlada za njeno celo izobraženje, za druge znanosti kakor za jezike, za slovenski kakor za nemški, pa bo dobila ob enem tudi ljubezen do države in do vlade, ki nobenih drugih interesov ne zahteva, kakor blagor svojih državljanov.

Kar sedanjí čas najbolj potrebuje, je pravi karakter, ker mergoli, kamor pogledamo, vse polno takih ne le malopridnih, ampak tudi nevarnih ljudi, katerim ni mar ne za državo, in ne za narod, ne za idejo in ne za poštenje; katerih prva in zadnja misel je — kruh, naj se je z dobro vestjo ali ne, — katerih bog je meso, trebuh in sirova materija. Naj se porabi zoper te sovražnike človeštva, držav in ljudstev vsak pripomoček, tedaj tudi národni jezik; zakaj boj je hud in nevaren; če bomo le količkaj nemarni, je prazna vsaka nada, da kdaj te zopernike užugamo.

J. Terdina.

Ozir po domovini.

Nekaj o besedi „Paukon, Paukonje“.

Bravci „Novic“ radi prebirajo zgodovinske in narodne spise, v katerih se jim odkrijejo neznani kraji, sela, gradovi in cerkve, da se spomnijo, kako se rojaki po njih obnašajo in kakošni so bili oni časi, ki so se že potopili v morje minulosti.

Mislim toraj, da bode marsikteremu všeč, ako popišem, se vé da le splošno, ne ravno celó znani kraj in njegove starine „Žitlje“.

Če popotnik v lepo žitljsko dolino pride po cesti, koja od Ptuja proti sv. Trojici v Haložah derži memo Podlehniku in nove cerkve noter do ošterije „Ekvrt“, kjer se cesta v dve vejici razdeli, katerih ena skozi Macel v Krapino derži, druga pa na desno v Rogatec, se mu odpre, ako rogačko cesto nasleduje, gori omenjena lepa dolina s tremi veličastnimi cerkvicami na veselih homcih: farna cerkev sv.

Mihala na prvem homcu; višje pa cerkev Device Marije Tolažnice, kakor druga stopinja, po kateri se duh v nebeske visave povzdiguje. Kadar se znajde na tem homcu, se mu prelep pogled odpre čez vinske gorice haloške, za saboj pa zapazi tretjo cerkvico sv. Sebastijana in Fortunata, koja veliko starost spričuje. Vse tri cerkve so poredoma za cesto komaj četrti del ure ena od druge. V ti fari je še druga stara in zanimiva cerkev — sv. Mohora. Sv. Mohor opominja kerščene paganske Slovence na starega paganskega Maga, Mogora, boga moči in groma; zato so tudi vse cerkve sv. Mohoru posvečene na visokih hribih in planinah.

Ravno tukaj se tudi najde kraj, kteremu pravijo „Paukon“ (Pokon).

Kaj pač pomeni ta beseda? si bo marsikdo mislil. Tukajšni prebivavci pripovedujejo, da je v paganskih časih na tem kraju neko mesto stalo in tempelj ali višjega božanstva paganskih Slovencev Perkuna ali rimskega boga Bahusa. Da je ta kraj znan bil Rimljanom, spričujejo kraji in sosebne imena, ki se še sedaj po rimskem izrekujejo na priliko Prevalje, Prevoljšek pri donački gori od besede praevallis in cesar (caesar). Še važniši je to, da so ondi, kjer je nekdanji Paukon stal, večkrat na zidovje zadeli.

Dalje se tukaj pripoveduje od ajdov in divjih mož, ki so kakor polkonji v teh krajih razsajali in ljudi ugonobovali. Ta pravlica nas spominja na Hune (pesjane), ki so na konjih živeli itd. Zna biti, da so prebivavci v spomin Hunov (Polkonjev) kraj, kjer so hudo razsajali, imenovali „Pokon = Paukon“, ker tukajšni Slovenci vsigdar o izrekujejo kakor au, na priliko tako = takau, bilo = balau itd. — Ko se je ob veliki vihti lintvern iz rogačke gore proti Ptuji potegnil, se je razrušilo mesto, ki je na sedanjem „Paukonu“ stalo.

Žitljska dolina je tudi tisti kraj, kjer se še veliko od Taranbalte-sekire povedati vé, o kateri je že visokoučeni profesor Terstenjak obširno v „Novicah“ pisal. Pravijo, ako bi kdo hotel gromsko sekiro izkopati iz zemlje, kamor je grom udaril, bi moral sedem let kopati; toraj je bolje, da se sedem let čaka, zakaj v sedmem letu sama pride iz zemlje. Kazali so mi nekteri kamenitne trivoglaste taranbalte-sekire, nekteri pa medene prav lične oblike. Glejte! vse to spominuje čuda veliko starost Slovanov v teh krajih.

Poglejmo še nazadnje na prebivavce tega kraja. Nikjer še nisem našel kraja, kjer bi mladost tako vesela bila kakor tu, kjer bi se toliko narodskih pesem popevalo, kakor tu. Pastirji se vsedejo pri svoji čedi in zapojejo ali zatrobijo v lične roge mično pesmico slovenskega duha, da se dalječ dalječ odmeva posebno, kadar večerno solnce s svojim škerlatim krilom v nebo mergolečo donačko goro objema. Prideluje se tukaj precej dobrega vina in sadja in mnogoverstnih vertnih sadežev; žito pa si morajo večidel kupovati. Tudi goveje živine imajo le malo, ker jim pozimi rado kerme primanjkuje. — Kakor vsi Slovenci so tudi tukajšni večidel pobožnega serca. Njih velika čednost je gostoljubnost. Pa žala majka! da se najde tudi dosti onih „omikancov“, ki se na večji stopnji mislijo, ako zaničujejo lastno mater, lastno besedo in lastne šege.

Henrik Rešek.

Vraža.

Mura se šibe boji.

Od dveh v en hlev zapertih svinj je mura jedno skozi 10 mescov vsakrat zizala (sesala), kadar se jima je jesti dajalo. Stopila je namreč zizana svinja nekoliko od korita in krehala kakor bi mlade dojila. Vse se je skusilo, kar je kdo povedal, da bi utegnili pomagati, pa prava prema se le znajdla ni. Imela je ta svinja letos šestero praset, pa tako slokih in drobnih, da blago ni bilo nikomur podobno.